

Medzinárodná konferencia 10 years of the €uro in Slovakia

Dňa 11. januára 2019 sa uskutočnila medzinárodná konferencia „10 years of the €uro in Slovakia“ (10 rokov eura na Slovensku), ktorá hodnotila slovenské skúsenosti v eurozóne po desiatich rokoch a budúce smerovanie eurozóny.

¹ https://www.nbs.sk/_img/Documents/_TS/190111-1-konf10r/GUV_ConferenceOpening2019Jan.pdf

Konferenciu otvoril úvodným prejavom **guvernér NBS Jozef Makúch**.¹ Zdôraznil, že zavedenie eura na Slovensku bolo vzorovým príkladom hospodárskej politiky, kde boli vopred jasne vyhodnotené prínosy aj náklady a brali sa do úvahy aj vplyvy na všetky segmenty ekonomiky. Prechod na euro sa stal úspešným projektom vďaka dôkladnej príprave a výbornému načasovaniu. Guvernér Makúch zároveň spomenul, že eurom sme získali viac i menej, ako sme čakali. Globálna hospodárska kríza spomalila naše tempo rastu a dobiehania. Na druhej strane, stali sme sa členmi nielen menovej, ale aj bankovej a čoskoro aj kapitálovej únie.

Konferencia bola rozdelená do dvoch blokov. V prvom bloku o makroekonomickej perspektíve členstva v eurozóne vystúpil s hlavnou prednáškou **člen Výkonnej rady ECB Yves Mersch**. Pripomenul, že oslavujeme dvojité výročie – nielen 10 rokov eura na Slovensku, ale aj 20 rokov od vzniku eurozóny. Vstup do EÚ a prijatie eura podľa neho vytvára značné príležitosti, ktoré možno využiť, ale aj premárniť. Slovensko je pozitívnym príkladom krajiny, ktorá sa príležitosťou európskej integrácie chopila prostredníctvom zásadných inštitucionálnych reforiem a dosiahla impozantnú mieru konvergencie v rámci EÚ. Plné využitie trvalých výhod menovej únie si však vyžaduje nepretržitú snahu o inštitucionálnu kvalitu a správne riadenie. Nie je isté, či súčasný slovenský rastový

model bude i naďalej zárukou intenzívneho rastu, Slovensko by preto malo pokračovať v reformnom procese a zamerať sa predovšetkým na zlepšovanie podnikateľského prostredia a súdneho systému, ako aj na zvýšenie domácich zdrojov inovácií.

Po hlavnej prednáške nasledovala panelová diskusia. Viedla ju **Elena Kohútiková (Všeobecná úverová banka, a. s.)**, ktorá bola jednou z hlavných iniciátorov príprav na zavedenie eura na Slovensku. V období príprav Slovenska na vstup do EÚ a eurozóny zastávala pozíciu viceguvernerky NBS.

Prvým rečníkom v panelovej diskusii bol **Joaquín Almunia (Centre for European Policy Studies)**. V období vstupu Slovenska do eurozóny bol komisárom Európskej komisie zodpovedným za hospodárske a menové záležitosti. Zdôraznil, že zavedenie eura bolo primárne politickým rozhodnutím, z čoho vyplýva, že jeho dopady nemožno posúdiť len cez optiku ekonomickej analýzy, ale treba ho chápať v širšom kontexte európskej integrácie. S eurom máme po dvadsiatich rokoch jeho existencie pozitívne aj negatívne skúsenosti. Slovensko vyzdvihol ako príklad veľmi pozitívnej skúsenosti, naopak Grécko a Taliansko ako neúspešné príklady. Zdôraznil, že prijatím eura majú členské štáty zodpovednosť nielen k svojim voličom, ale aj k sebe navzájom z dôvodu možnosti „prenosu nákazy“. Poukázal

Účastníci panelovej diskusie prvého bloku (zľava): Athanasios Orphanides, Ľudovít Ódor, Ewald Nowotny, Biswajit Banerjee, Joaquín Almunia a Elena Kohútiková.

preto na nutnosť prijímania ekonomických reforiem a zdieľania zodpovednosti za spoločnú budúcnosť EÚ a eurozóny.

Biswajit Banerjee (Ministerstvo financií SR), ktorý v období rokovaní o vstupe Slovenska do eurozóny zastupoval Medzinárodný menový fond (MMF), pripomenul, že prístupový proces v prípade Slovenska nebol jednoduchý. Vyzdvihol koordinovanosť a spoluprácu Ministerstva financií SR a Národnej banky Slovenska. Dôležité bolo, že negociačný proces mal aj podporu širokej verejnosti. Pochválil tiež tempo hospodárskej a inštitucionálnej konvergencie Slovenska, no zároveň konštatoval, že cesta k splneniu maastrichtských kritérií bola „hrboľatá“. Európska centrálna banka a Európska komisia mali obavy týkajúce sa najmä udržateľnosti inflácie a stability výmenného kurzu. Aj keď v rokoch 2007 a 2008 prevládali názory, že ekonomika sa prehrieva, najmä pri hodnotení vývoja produkčnej medzery, analýzy MMF ukázali, že vplyv tohto vývoja na infláciu bol nižší, než sa pôvodne predpokladalo. Z pohľadu udržateľnosti plnenia inflačného kritéria bolo podstatným zistenie, že sa nepotvrdila prítomnosť dopytových tlakov a vývoj regulovaných nebol umelo potlačený. Prípád Slovenska zmenil dovtedajšiu interpretáciu kritéria stability výmenného kurzu v ERM II. Viacnásobná zmena centrálnej parity bola akceptovaná vďaka tomu, že posilňovanie meny sa vnímalo ako reakcia na implementované štrukturálne reformy. Po desiatich rokoch je na Slovensku jasné, že výhody eura prevažujú, aj keď nie sú až také veľké, ako sa očakávalo.

Ewald Nowotny (Oesterreichische Nationalbank) pripomenul, že Slovensko sa stalo v poradí šestnástou krajinou eurozóny, čo mu umožnilo poučiť sa zo skúseností starších členov menovej únie. Vo svojej úvodnej reči poukázal na fakt,

že len ojedinele možno pozorovať dve také podobné ekonomiky ako Česko a Slovensko, ktoré sa líšia v takej zásadnej oblasti, akou je členstvo v menovej únii. K monetárnej politike povedal, že je zriedka kľúčovým faktorom určujúcim hospodársky rast. V tejto súvislosti zdôraznil nutnosť hospodárskych reforiem v členských štátoch eurozóny. Pokiaľ ide o politiku ECB, spomenul, že centrálna banka majú väčšiu schopnosť brániť sa inflácii ako deflácií. Preto je cieľom ECB dvojpercentná miera inflácie. Neskôr vyzdvihol úspech kvantitatívneho uvoľňovania, ktoré umožnilo vyhnúť sa deflácií. Zdôraznil tiež dosiahnutý pokrok v budovaní bankovej únie. Do budúcnosti vidí narastajúci význam makroprodukcijných politík a potrebu dokončenia bankovej únie a únie kapitálových trhov.

Ľudovít Ódor (Národná banka Slovenska) analyzoval prínosy a náklady zavedenia eura na Slovensku, pričom konštatoval vysokú mieru politickej podpory pre spoločnú menu, ako aj to, že žiadna významná politická strana nie je proti slovenskému členstvu v menovej únii. Výhody eura sa pritom prejavili už pred samotným vstupom, prostredníctvom zvýšeného tlaku na zodpovednú fiškálnu politiku. Prínosy po vstupe boli tiež zrejme pozitívne, ale ich rozsah je ťažké analyzovať v dôsledku zložitosti oddelenia dopadov samotného vstupu do eurozóny od dopadov krízy. Pre budúcich adeptov na členstvo v eurozóne viceguvernér Ódor zdôraznil nutnosť štrukturálnych reforiem a potrebu vyhnúť sa „umelému“ krátkodobému splneniu kritérií, tie je potrebné splniť udržateľným spôsobom. Pred zavedením eura je potrebné pripraviť dostatočnú kapacitu iných hospodárskych politík, ktoré nahradia stabilizačnú úlohu domácej menovej politiky – najmä makroprodukcijnú a fiškálnu politiku a politiky trhu práce.

Posledný rečník v prvom bloku, **Athanasios Orphanides (Massachusetts Institute of Technology)**, vo svojej úvodnej reči vyzdvihol Slovensko ako príklad krajiny, ktorý ukazuje, že implementovanie odporúčaní ekonómov vedie k rýchlemu ekonomickému rastu. Pochválil štrukturálne a inštitucionálne reformy, obzvlášť vybudovanie silnej Rady pre rozpočtovú zodpovednosť. V kontraste so slovenskými úspechmi spomenul pretrvávajúce problémy eurozóny. Tie sú, podľa neho, spôsobené neoptimálnymi politikami a chýbajúcim makroekonomickým rámcom monetárnej integrácie a prejavujú sa dlhodobo nízkym rastom v porovnaní s hlavnými konkurentmi (USA, Japonsko). Eurozónu preto stále vníma ako zraniteľnú. Zlepšenie súčasného stavu musí byť založené na poctivej analýze súčasného stavu, pričom potrebujeme hlbšiu diskusiu o tom, ako môže monetárna politika významnejšou mierou prispieť ku stabilizácii ekonomík členských štátov. Európa nie

je dobre pripravená na ďalšiu krízu, priestor tak menovej, ako aj fiškálnej politiky je obmedzený.

V následnej otvorenej diskusii E. Nowotny podčiarkol, že proces globalizácie podstatne zmenil ekonomické prostredie od obdobia vzniku eura, a preto nestačí uvažovať iba v kontexte eurozóny, izolovane od globálnych trendov. Za hlavnú úlohu spoločného trhu EÚ označil ochranu spotrebiteľov a zvyšovanie zamestnanosti. J. Almunia vyjadril obavy, že v EÚ chýba reálna stratégia pre ďalší rast členských krajín, pričom rezervy vidí práve v neochote členských štátov delegovať kompetencie na európsku úroveň. V súčasnosti sú najdôležitejšie hospodárske politiky stále v rukách jednotlivých členských krajín, a preto je nemiestne obviňovať európske inštitúcie z neuspokojivých výsledkov. B. Banerjee zase poznamenal, že priemyselná výroba na Slovensku je vysoko zapojená v globálnych hodnotových reťazcoch, čo prináša so sebou pomerne nízky obsah domácej pridanej hodnoty vo vývoze zo Slovenska. Posunúť sa v rámci existujúcich hodnotových reťazcov na miesta s vyššou pridanou hodnotou je náročné. Stratégiou do budúcnosti by malo byť zameranie na väčší rozvoj služieb. Touto stratégiou Slovensko môže byť efektívnejšie v snahe vyhnúť sa pasci strednoprijímových krajín.

Na začiatku druhého bloku o vplyve eura na jednotlivé sektory slovenskej ekonomiky vystúpil s hlavnou prednáškou **minister financií Peter Kažimír (Ministerstvo financií SR)**. Obdobie po zavedení eura na Slovensku prirovnal k manželstvu, ktoré určite nemožno považovať za nezáživné alebo nudné. Namiesto svadobnej cesty však nastalo obdobie vyčerpávajúceho krízového riadenia. Kríza však pomohla eurozóne urýchliť inštitucionálne zmeny vedúce napríklad k vytvoreniu bankovej únie. V tomto procese treba pokračovať, dokončiť bankovú úniu, úniu kapitálových trhov a zvýšiť fiškálnu kapacitu. P. Kažimír vníma euro

Účastníci panelovej diskusie druhého bloku (zľava): Peter Mihók, Regina Ovesny-Straka, Júlia Čillíková, Igor Barát a Ivan Šramko.

ako jeden z najväčších úspechov v Európe, ktorý prináša stabilitu a konkurenčnú výhodu. Vo svojom prejave tiež pripomenul, že nezodpovedná fiškálna politika niektorých krajín eurozóny spôsobila na Slovensku rozpad vlády. Na druhej strane euro pomohlo posilniť princípy práva a bolo dôležitým impulzom na ceste Slovenska k vyrovnanému rozpočtu.

Aj v druhom bloku nasledovala po hlavnej prednáške panelová diskusia. Zúčastnili sa na nej odborníci, ktorí sa podieľali na zavedení eura na Slovensku. Diskusiu viedol **Ivan Šramko (Rada pre rozpočtovú zodpovednosť)**, ktorý bol v čase príprav i samotného zavedenia eura guvernérom NBS a viedol dôležité rokovania s európskymi inštitúciami a MMF.

Diskusiu otvoril svojím príspevkom **Peter Mihók (Slovenská obchodná a priemyselná komora)**. Vyzdvihol významnú úlohu neziskového sektora v procese prijatia eura na Slovensku a úzku spoluprácu s rakúskymi partnermi. Vďaka odborným manuálom, konzultáciám a seminárom bol podnikateľský sektor na Slovensku na euro dobre pripravený. Zdôraznil dlhodobu pozitívne vnímanie eura v prieskumoch a tiež priame výhody pre podnikanie, najmä odstránenie kurzového rizika, nižšie transakčné náklady a stabilnejšie prostredie na dlhodobé plánovanie cien. Spomenul tiež dočasnú cenovú radu, ktorá dohliadala na vývoj cien a mala zásluhu na tom, že prechod eura nebol zneužitý na neoprávnený nárast predajných cien.

Regina Ovesny-Straka (Volksbank Steiermark) spomínala na prípravu na zavedenie eura v optike manažérky komerčnej banky, kde bolo potrebné vysporiadať sa s nákladmi spojenými s prechodom na novú menu a so stratou časti biznisu bánk. Euro však zároveň pomohlo modernizovať komerčné banky na Slovensku, lebo bolo potrebné zaobstarat' nové informačné technológie. Bývalá generálna riaditeľka najväčšej komerčnej banky na Slovensku ocenila tiež veľmi dobrú spoluprácu s inštitúciami zodpovednými za zavedenie eura na Slovensku. Banky mali pri prechode na euro jedny z najvyšších nákladov a po zavedení eura prišli o časť ziskov, ale aj tak bankový sektor podporoval prechod na euro. Po zavedení eura sa výrazne zvýšila regulačná záťaž bankového sektora – najmä v dôsledku reakcií na krízu. Slovenský bankový sektor je však veľmi stabilný.

Igor Barát (International Investment Bank), bývalý splnomocnenec vlády SR pre zavedenie eura, pripomenul komplexnosť procesu zavedenia eura, keď bolo potrebné riešiť veľké množstvo technických detailov súvisiacich s konverziou na euro a informovaním verejnosti. Zdôraznil úlohu dobre pripravenej informačnej kampane, ktorá pomohla obyvateľom pripraviť sa na zmenu a upevnila dôveru verejnosti k zavedeniu eura. Samotné zavedenie eura bolo veľmi rýchle a hladké, bankomaty vydávali euro už niekoľko minút po polnoci 1. 1. 2009 a po niekoľkých dňoch bola väčšina hotovostných platieb v obchodoch v eurách. Viac ako dve tretiny obyvateľov a drvivá väčšina podnikov bola spokojná so zavedením eura.

Júlia Čillíková (Národná banka Slovenska) označila zavedenie eura za projekt úspechu aj vďaka vhodnému načasovaniu vstupu Slovenska do eurozóny, ako sa neskôr, po prepuknutí finančnej krízy ukázalo. Slovensko bolo podľa nej na euro výborne pripravené aj vďaka nie veľmi vzdialenej skúsenosti s prechodom na slovenskú korunu pri osamostatnení sa krajiny. V druhej časti svojho príspevku opísala aktuálnu situáciu v oblasti formovania bankovej únie a spomenula chýbajúce časti a hlavné dôvody pomalého nachádzania spoločného riešenia v týchto oblastiach. Keďže väčšinu slovenského bankového sektora tvoria dcérske spoločnosti bankových skupín z eurozóny, vďaka spoločnému európskemu dohľadu nad celými skupinami máme väčší prehľad o ich situácii. Chýbajúci tretí pilier bankovej únie – spoločné poistenie vkladov – by bolo potrebné čo najskôr dokončiť. Zvýši to odolnosť finančného sektora voči interným šokom.

Konferenciu ukončil záverečným prejavom **viceguverner NBS Ľudovít Ódor**.² Poďakoval sa všetkým rečníkom a ostatným účastníkom za živú a otvorenú diskusiu a zhrnul hlavné myšlienky, ktoré odzneli na konferencii. Okrem iného pripomenul, že euro nie je len ekonomickým konceptom, ale aj politickým projektom, ktorý ovplyvňuje vnímanie občanov a ich hrdosť. Euro malo pozitívny vplyv, aj keď nie taký silný, ako sme predpokladali. Skutočnosť, že euru otvorene neoponovala žiadna politická strana a ľudia ho vnímajú pozitívne, nie je v rámci eurozóny ničो bežné. Krajina, ktorá sa vzdáva samostatnej meny, musí byť pripravená vo väčšej miere použiť nástroje makroprudenciálnej a fiškálnej politiky, ako aj štrukturálnych politík. Pre budúcnosť eura je potrebné prevziať spoločnú zodpovednosť a zreformovať štruktúru riadenia eurozóny.

(Spracovali *Brian Fabo, Tibor Lalinský a Anna Strachotová*)
Foto: *Roman Benický*

² https://www.nbs.sk/_img/Documents/_TS/190111-1-konf10r/Zaverenyprivoor_Odor.pdf